

ЛУГАНСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
імені ТАРАСА ШЕВЧЕНКА

МЕДВЕДСЬКА Інна Миколаївна

УДК 069.015

**ОРГАНІЗАЦІЙНО-ПЕДАГОГІЧНІ ЗАСАДИ
ДІЯЛЬНОСТІ МУЗЕЇВ У ВИЩИХ ТЕХНІЧНИХ
НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДАХ**

13.00.05 – соціальна педагогіка

АВТОРЕФЕРАТ

дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата педагогічних наук

Луганськ – 2009

Дисертацією є рукопис.

Роботу виконано в Слов'янському державному педагогічному університеті, Міністерство освіти і науки України.

Науковий керівник: доктор педагогічних наук, доцент
Омельченко Світлана Олександрівна,
Слов'янський державний педагогічний
університет, завідувач кафедри теоретично-
методичних основ фізичного виховання і
реабілітації.

Офіційні опоненти: доктор педагогічних наук, професор
Штефан Людмила Андріївна,
Харківський національний педагогічний
університет імені Г. С. Сковороди, професор
кафедри історії педагогіки та порівняльної
педагогіки;

кандидат педагогічних наук, доцент
Краснова Наталія Павлівна,
Луганський національний університет імені
Тараса Шевченка, доцент кафедри соціаль-
ної педагогіки та соціальної роботи.

Захист відбудеться 22 жовтня 2009 р. о 15.00 год. на засіданні спеціалізованої вченої ради Д 29.053.03 у Луганському національному університеті імені Тараса Шевченка за адресою: 91011, м. Луганськ, вул. Оборонна, 2, ауд. 376.

З дисертацією можна ознайомитися у бібліотеці Луганського національного університету імені Тараса Шевченка (91011, м. Луганськ, вул. Оборонна, 2).

Автореферат розіслано 22 вересня 2009 р.

**Учений секретар
спеціалізованої вченої ради**

Л.Л. Бутенко

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність і доцільність дослідження. Інтеграція української держави до світового співтовариства на сучасному етапі супроводжується складним і багатоаспектним процесом реформування сучасної системи вищої освіти, важливими завданнями якої є демократизація, гуманізація та гуманітаризація навчально-виховного процесу, соціальний розвиток, національне та соціальне виховання студентської молоді, зокрема формування системи соціально-ціннісних орієнтацій, професійної самосвідомості, розвиток комунікативних здібностей.

Процес реформування ускладнюється наслідками глибокої світоглядної кризи нації, яка була викликана політичною нестабільністю у країні, девальвацією моральних норм і соціальних цінностей у період тривалих суспільно-політичних і соціально-економічних перетворень в Україні. Це призвело до дисгармонії соціальних цінностей молоді, зниження моральних нормативів поведінки й етичної культури, звуження й деформації її соціальних орієнтацій.

Формування нової системи соціально-ціннісних координат у сучасній молоді вимагає пошуку нових соціально-педагогічних парадигм, оновлення форм і методів виховання студентської молоді на кращих зразках історичного минулого й сучасності.

Особливої актуальності це питання набуває у вищих технічних навчальних закладах (ВТНЗ), де забезпечення фундаментальної наукової, загальнокультурної, практичної підготовки фахівців відбувається при обмеженості гуманітарної складової освіти (кількості годин на дисципліни гуманітарного циклу) й педагогічних умов для впровадження нових підходів, систем, форм і методів виховання студентської молоді. Недостатність гуманітарно-виховної компоненти у ВТНЗ зумовлює нерозвиненість соціально-ціннісних орієнтацій у студентській молоді, вироблення репродуктивного типу мислення, ускладнює процес соціального розвитку студентів, сприяє формуванню адаптивного типу особистості, не готової до прояву соціальної активності.

В умовах вищого технічного навчального закладу значні педагогічні можливості для соціального розвитку, виховання, професійної соціалізації студентської молоді, формування в неї системи соціально-ціннісних орієнтацій, професійної самосвідомості, розвитку комунікативних здібностей має музей ВТНЗ.

Незважаючи на ґрунтовні наукові дослідження музейної проблематики у таких аспектах: *філософський* (А. Зиков, С. Сотникова, Ф. Шміт та ін.); *соціальний* (Т. Белофастова, К. Газалова, М. Лаптева,

А. Ломунова, Ю. Сасенко, І. Пантелейчук та ін.); *соціально-функціональний* (О. Ванслова, М. Гнедовський, А. Закс, Н. Івановська, Д. Равикович та ін.); *соціально-психологічний* (Л. Білик, Л. Гайда, Н. Капустіна, Г. Лисікова, І. Піддубний та ін.); *соціально-культурний* (Ю. Зинов'єва, Є. Сачев, Є. Чмихало, Н. Цимбалюк та ін.); *історико-культурологічний* (В. Дукельський, І. Лисцева, Б. Понамарьов, О. Черкаєва та ін.); *музеєзнавчий* (К. Левикін, Г. Маньковська, Г. Мезенцева, Т. Юренєва та ін.); *соціально-виховний* (Л. Кіреєва); *педагогічний* (І. Аве, М. Гур'єва, М. Дорофєєв, А. Зеленко, О. Медведєва, Ю. Омельченко, Н. Решетников, О. Хитьков, М. Юхневич та ін.), доводиться констатувати, що специфіка музеїв вищих технічних навчальних закладів, їх сутність і роль у соціальному розвитку, соціальному вихованні, підвищенні загального культурного та інтелектуального рівня студентської молоді досліджені недостатньо.

Отже, виникла низка *протиріч* між: соціальним замовленням держави щодо демократизації, гуманізації та гуманітаризації системи вищої технічної освіти, а також пошуку нових форм і методів соціального розвитку й виховання студентської молоді і невизначеністю ролі музеїв ВТНЗ у цьому процесі; перспективою розвитку соціально-педагогічної діяльності музеїв ВТНЗ та нерозробленістю її категоріально-понятійного апарату; значними соціально-педагогічними можливостями музеїв ВТНЗ у процесі соціального розвитку, професійної соціалізації студентської молоді, формування в неї системи соціально-ціннісних орієнтацій, професійної самосвідомості, розвитку комунікативних здібностей й недосконалістю організації соціально-педагогічної діяльності, що зумовлюється відсутністю відповідних організаційно-педагогічних засад.

Отже, виходячи із визначеної актуальності, теоретичної значимості проблеми, а також урахувуючи недостатню її розробленість у сучасній соціально-педагогічній науці, визначено тему дослідження **„Організаційно-педагогічні засади діяльності музеїв у вищих технічних навчальних закладах”**.

Зв'язок теми дослідження з науковими програмами, планами, темами. Дисертаційне дослідження виконано відповідно до тематичного плану науково-дослідної роботи кафедри педагогіки Слов'янського державного педагогічного університету „Гуманізація навчально-виховного процесу” (протокол № 9 засідання Вченої ради СДПУ від 28.12.1997 р). Тема дисертації затверджена вченою радою Слов'янського державного педагогічного університету (протокол № 8 від 10.03.2004 р.) і узгоджена в Раді з координації наукових досліджень у галузі педагогіки і психології в Україні (протокол № 10 від 21.12.2004 р.).

Об'єкт дослідження – соціально-педагогічна діяльність музеїв вищих технічних навчальних закладів.

Предмет дослідження – організаційно-педагогічні засади підвищення ефективності соціально-педагогічної діяльності музеїв вищих технічних навчальних закладів.

Мета дослідження – теоретично обґрунтувати та експериментально перевірити організаційно-педагогічні засади, що забезпечують підвищення ефективності соціально-педагогічної діяльності музеїв ВТНЗ.

Гіпотеза дослідження ґрунтується на припущенні, що ефективність соціально-педагогічної діяльності музеїв ВТНЗ підвищиться за умов розроблення і впровадження в їх роботу організаційно-педагогічних засад, а саме: *науково-методологічної бази*: створення відкритої соціально-педагогічної системи музею ВТНЗ за рахунок органічного взаємозв'язку музею з соціальними інституціями суспільства; визначення принципів, на яких базується соціально-педагогічна діяльність музеїв ВТНЗ, її предметно-сутнісних основ з урахуванням сучасних досягнень соціальної педагогіки та музеєзнавчих наук; *нормативно-правової бази*: узагальнення й систематизація нормативних документів, що регулюють соціально-педагогічну діяльність музеїв ВТНЗ, розроблення внутрішньої структури діяльності музеїв, соціально-педагогічної концепції та Положення про діяльність музеїв ВТНЗ; *навчально-методичної бази*: оновлення змісту соціально-педагогічної діяльності музеїв шляхом розроблення комплексної програми „Музей для студентської молоді”; удосконалення форм і методів роботи музеїв ВТНЗ зі студентською молоддю; підготовка методичних рекомендацій щодо ефективної організації соціально-педагогічної діяльності музеїв ВТНЗ за напрямками: соціально-виховний, освітній, науково-дослідний, культурно-просвітницький, творчорозвивальний, рекреативний; *матеріально-технічної бази*: розроблення музейно-маркетингової стратегії для ВТНЗ.

Мета та гіпотеза дослідження зумовили вирішення таких **завдань дослідження**:

1. На підставі аналізу музеєзнавчої, культурологічної, соціально-педагогічної літератури визначити специфіку становлення, розвитку та функціонування музеїв вищих технічних навчальних закладів.
2. Проаналізувати соціально-функціональний аспект діяльності музеїв.
3. Розробити концептуальні положення соціально-педагогічної діяльності музеїв вищих технічних навчальних закладів.

4. Дослідити стан сучасної соціально-педагогічної діяльності музею вищого технічного навчального закладу та розробити і науково обґрунтувати організаційно-педагогічні засади підвищення ефективності цієї діяльності.
5. Експериментально перевірити ефективність організаційно-педагогічних засад соціально-педагогічної діяльності музеїв вищих технічних навчальних закладів і проаналізувати результати.

Методологічну основу дослідження становлять: філософське вчення про взаємозумовленість соціальних явищ і процесів, необхідність їх вивчення у конкретно-історичних умовах і взаємодії із соціальними інституціями; філософські положення про розвиток особистості у відкритому соціумі; загальнотеоретичні уявлення про взаємозв'язок процесів соціалізації, виховання й розвитку особистості; ідеї діалектичного розвитку особистості в результаті включення в різноманітні види діяльності.

Теоретичною основою дослідження стали: сучасні дослідження з гуманізації навчально-виховного процесу (І. Бех, О. Вишневецький, В. Кремень, О. Сухомлинська та ін.); наукові дослідження психолого-педагогічних особливостей студентського віку (Б. Ананьєв, Л. Балабанова, О. Винославська, Е. Еріксон, І. Кон, В. Лісовський, В. Моргун, С. Савченко, Л. Седой та ін.), процесу формування особистості майбутнього інженера (С. Даньшева, Л. Лисенко, І. Мангутов та ін.), виховання та формування соціальних цінностей у студентської молоді (С. Дашкова, В. Довженко, Н. Іванцева, І. Мішина, В. Піщулін, Л. Романюк, А. Соколова, Г. Шевченко та ін.); наукові дослідження з музеєзнавства (Ф. Вайдагер, С. Вольська, В. Дукельський, Г. Мезенцева, А. Разгон, С. Сотникова, К. Хадсон, Л. Шляхтина, Т. Юренєва та ін.), музейної педагогічної діяльності (О. Ванслова, М. Гур'єв, М. Дорофєєв, І. Жук, А. Зеленко, О. Медведева, Ю. Омельченко, Є. Павлюченко, І. Самсакова, М. Хитьков, М. Юхневич та ін.); наукові дослідження соціального аспекту музейної діяльності (Т. Белофастова, К. Газалова, М. Гнедовський, А. Закс, А. Ломунова, І. Пантелейчук, Д. Равикович та ін.); сучасні наукові праці з соціальної педагогіки (О. Безпалько, І. Зверева, А. Капська, Г. Лактіонова, А. Мудрик, Ф. Мустаєва, Ю. Поліщук, А. Рижанова, С. Харченко, Л. Штефан та ін.).

Теоретичну основу дослідження складають також положення загальнодержавних нормативних документів: Конституція України, Закони України „Про музеї та музейну справу”, „Про вищу освіту”, „Про професійно-технічну освіту”, Указ президента України „Про заходи щодо розвитку духовності, захисту моралі та формування здорового способу

життя громадян”, Національна доктрина розвитку освіти України у XXI столітті, Державна національна програма „Освіта” (Україна XXI століття).

З метою перевірки гіпотези й розв’язання окреслених завдань було застосовано комплекс **методів**: *теоретичні* – аналіз філософської, історико-педагогічної, культурологічної, соціально-психолого-педагогічної літератури, нормативних документів з проблеми організації соціально-педагогічної діяльності в музеях ВТНЗ з метою з’ясування стану досліджуваної проблеми, визначення понятійного апарату дослідження, обґрунтування специфіки музеїв ВТНЗ; моделювання з метою створення моделі організаційно-педагогічних засад музеїв ВТНЗ; аналіз і синтез для визначення концептуальних положень соціально-педагогічної діяльності музеїв ВТНЗ, перспектив її розвитку в соціокультурному просторі вищих технічних навчальних закладів, зокрема України; *емпіричні* – анкетування, інтерв’ювання, бесіди, тестування, експертна оцінка й самооцінка, педагогічне спостереження, аналіз музейної документації з метою отримання первинного емпіричного матеріалу; педагогічний експеримент для перевірки гіпотези дослідження; методи математичної статистики для з’ясування ефективності розроблених організаційно-педагогічних засад.

Наукова новизна й теоретичне значення дослідження полягають у тому, що: *уперше* теоретично обґрунтовано та розроблено організаційно-педагогічні засади підвищення ефективності соціально-педагогічної діяльності музеїв вищих технічних навчальних закладів, а саме: науково-методологічну базу (принципи, предметно-сутнісні основи та понятійно-категоріальний апарат соціально-педагогічної діяльності музеїв ВТНЗ); нормативно-правову базу (концепція та Положення соціально-педагогічної діяльності музеїв ВТНЗ); навчально-методичну базу (комплексна соціально-педагогічна програма „Музей для студентської молоді”, форми й методи роботи музеїв з сучасною молоддю), матеріально-технічну базу (стратегію музейного маркетингу для ВТНЗ); *удосконалено* механізми органічного взаємозв’язку музеїв ВТНЗ з соціальними інституціями суспільства; організаційна структура музеїв ВТНЗ; методи й форми роботи музеїв ВТНЗ зі студентською молоддю; *подальшого розвитку набули* наукові уявлення про специфіку музеїв ВТНЗ та їх педагогічні можливості в соціальному розвитку, вихованні, професійній соціалізації студентської молоді, формуванні у неї системи соціально-ціннісних орієнтацій, професійної самосвідомості та комунікативних здібностей.

Практичне значення полягає в тому, що розроблено концепцію соціально-педагогічної діяльності музеїв ВТНЗ, Положення для музеїв ВТНЗ, комплексну соціально-педагогічну програму „Музей для студентської молоді”; методичні рекомендації для керівників, а також членів Ради музеїв з питань організації соціально-педагогічної діяльності у вищих технічних навчальних закладах; підготовлено навчальний посібник „Розвиток музейно-педагогічної діяльності”.

Основні положення та висновки дослідження можуть бути використані в соціально-педагогічній діяльності музеїв ВТНЗ, у практиці роботи працівників музеїв, студентів, викладачів, кураторів, членів Ради з виховної роботи ВТНЗ, волонтерів, які є організаторами чи учасниками соціально-педагогічного процесу в музеях вищих технічних навчальних закладів, а також у музеях ВНЗ іншого спрямування.

Результати дисертаційного дослідження **впроваджено** у практику діяльності музейних закладів: музею історії Донбаської державної машинобудівної академії м. Краматорська (довідка про впровадження № 01-05-1221 від 08.07.2008 р.), музею історії Донецького національного університету (довідка про впровадження № 697/01–26\28.1 від 09.06.2008 р.); музею бойової і трудової слави Артемівського індустріального технікуму Донецького національного технічного університету (довідка про впровадження № 212 від 06.06.2008 р.); музею Єнакієвського металургійного технікуму (довідка про впровадження № 01/07-996 від 17.06.2008 р.), музею Краматорського машинобудівного коледжу (довідка про впровадження № 612/01-12 від 25.11.2008 р.).

Особистий внесок автора в роботах, опублікованих у співавторстві, полягає у визначенні ролі музеїв ВТНЗ у професійній соціалізації студентської молоді ВТНЗ і формуванні в неї професійної самосвідомості (Т. Кудерська), національно-патріотичних та історико-культурних цінностей (В. Аксьонов); характеристиці освітньої діяльності музею як фактору формування конкурентоспроможного фахівця (В. Аксьонов); розробці соціально-виховних заходів, спрямованих на оволодіння студентами ВТНЗ основами корпоративної культури (Л. Шемігон).

Апробація результатів дослідження. Основні результати наукового дослідження автора було представлено в доповідях і повідомленнях на науково-практичних та науково-методичних конференціях різного рівня: *Міжнародних: „Творчість та освіта у вимірах ХХІ століття”* (Київ, 2005), *„Перспективні інновації в науці, освіті, виробництві, транспорті”* (Одеса, 2007), *„Технічний музей: історія, досвід, перспективи”* (Київ, 2008), *„Спорт, духовність і гуманізм у сучасному світі”* (Донецьк, 2008);

Всеукраїнських: „Корпоративна культура організацій XXI століття” (Краматорськ, 2004, 2005, 2007), „Актуальні проблеми сучасної науки” (Київ, 2006), „Український технічний музей: історія, досвід, перспективи” (Київ, 2006, 2008), „Український технічний музей: історія, досвід, перспективи” (Коростень, 2007), „Проблеми й перспективи розвитку музеїв ВНЗ України: науково-методичний аспект. До 110-річчя НТУУ „КПІ” та 45-річчя Музею історії КПІ” (Київ, 2008), „Актуальні проблеми та наукові звершення молоді на початку третього тисячоліття” (Луганськ, 2008), „Сучасна освіта та інтеграційні процеси: досвід, проблеми, перспективи” (Краматорськ, 2008); *обласній*: „Український музей при навчальному закладі: історія і сучасність” (Кіровоград, 2007); у *матеріалах Круглого столу*: „Проблеми і перспективи розвитку музеїв вищих навчальних закладів України” (Київ, 2007). Матеріали дослідження обговорювалися на засіданнях кафедри педагогіки Слов'янського державного педагогічного університету, постійно діючому науковому семінарі кафедри педагогіки СДПУ, щорічних науково-практичних конференцій професорсько-викладацького складу, аспірантів та студентів Донбаської державної машинобудівної академії.

Публікації. Зміст і результати дослідження відображено в 24 публікаціях автора, з них: 20 – одноосібних, у тому числі: 8 статей у наукових фахових виданнях; 3 статті в інших виданнях, 12 статей у збірниках матеріалів науково-практичних конференцій, 1 навчальний посібник.

Структура та обсяг роботи. Дисертація складається зі вступу, двох розділів з висновками до кожного, загальних висновків, списку використаних джерел (340 найменувань, із них 12 – іноземною мовою), 4 додатків на 40 сторінках. Робота містить 10 таблиць, 6 рисунків. Загальний обсяг дисертації 256 сторінок.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ ДИСЕРТАЦІЇ

У **вступі** обґрунтовано актуальність проблеми дослідження; визначено ступінь її наукової розробки, об'єкт, предмет, мету й завдання; сформульовано гіпотезу й висвітлено методологічні основи та методи, наукову новизну, практичне значення отриманих результатів, наведені дані щодо апробації та впровадження результатів.

У першому розділі „**Теоретичні основи організації соціально-педагогічної діяльності музеїв вищих технічних навчальних закладів**” здійснено аналіз музеїв ВНЗ як соціальної інституції в музеєзнавчій, культурологічній та соціально-педагогічній літературі, що дозволило виявити їх специфіку, проаналізувати соціально-

функціональний аспект, розробити концептуальні положення соціально-педагогічної діяльності.

Ретроспективне дослідження проблеми розвитку музеїв ВТНЗ в музеєзнавчій та історико-педагогічній літературі (Ф. Вайдахер, С. Вольська, Л. Гайда, В. Дукельський, А. Зеленко, Ф. Кокошко, О. Кушпетюк, О. Лисикова, Г. Мезенцева, С. Сотникова, Ю. Старикова, А. Хведась, К. Хадсон, Л. Шляхтина, Т. Юренева та ін.) дозволило виділити основні етапи становлення музейних інституцій при навчальних закладах, у тому числі вищих, починаючи із часів Античності й до сьогодення, тісний взаємозв'язок між музеями ВТНЗ й закладами освіти, що зумовлюється спільністю інтересів та єдністю принципів, мети, завдань їх діяльності, спрямованих на розвиток, виховання і навчання особистості. За результатами дослідження було зроблено висновки щодо специфіки музеїв ВТНЗ та актуальності створення фундаментальних засад для успішності соціально-педагогічної діяльності в сучасних музеях ВТНЗ.

Сучасні музеї ВТНЗ, як і їх історичні прототипи, відносяться до групи музеїв навчальних закладів, які створюються переважно в системі вищої освіти з метою підвищення ефективності освітньо-виховного процесу. За типом діяльності музеї ВТНЗ класифікуються як навчальні, науково-дослідні й науково-просвітницькі установи; за специфікою діяльності відносяться до спеціалізованих, що висвітлюють розвиток окремої галузі науки й техніки, та історичних, що документують і розкривають історію навчального закладу. Особливістю музеїв ВТНЗ є те, що за змістом, структурою, організацією діяльності та методикою вони орієнтовані, перш за все, на вирішення педагогічних завдань.

Наприкінці ХХ – на початку ХХІ століття набуло актуальності питання соціально-педагогічної діяльності музеїв ВТНЗ, що зумовлено демократичними цінностями й пріоритетами сучасної вищої освіти – гуманізація, гуманітаризація та національна спрямованість. Значення музеїв ВТНЗ у цьому процесі полягає в соціальному розвитку, вихованні та професійній соціалізації студентської молоді, передачі їй соціального досвіду попередніх поколінь, формуванні системи соціальних норм і культурних цінностей, професійної самосвідомості, підвищення комунікативних здібностей засобами музейної діяльності.

За результатами аналізу соціально-функціонального аспекту діяльності музеїв (Т. Белофастова, О. Ванслова, М. Гнедовський, А. Закс, Н. Ивановська, І. Ключкіна, Ю. Піщулін, Д. Равикович та ін.) виділено широкий функціональний діапазон музеїв ВТНЗ. Домінантною функцією

соціально-педагогічної діяльності сучасних музеїв ВТНЗ є соціально-виховна, як така, що спрямована на соціальне виховання студентської молоді: гармонізацію з соціумом, формування толерантного ставлення до представників різних соціальних, етнічних, конфесійних, політичних, професійних, вікових, культурних тощо груп і об'єднань; формування у неї системи соціальних норм поведінки (міжсоціальних, міжетнічних, міжконфесійних, міжвікових, міжстатевих, міжкультурних, корпоративних) та культурних цінностей (національно-патріотичних, громадянських, морально-етичних, художньо-естетичних тощо).

Соціально-виховний аспект є наскрізним у функціональній системі музеїв ВТНЗ і простежується у межах таких функцій музеїв ВТНЗ: освітньої, виховної, науково-дослідної, фондокомплектувальної, культурно-просвітницької, творчо-розвивальної, рекреативної тощо.

На основі проведеного аналізу виявлено й адаптовано до специфіки музеїв ВТНЗ активні форми й методи взаємодії з сучасною молоддю, оновлено їх тематичний зміст. Результати дослідження заклали основи для створення навчально-методичної та матеріально-технічної баз соціально-педагогічної діяльності музеїв ВТНЗ.

Дослідження й обґрунтування теоретичних і предметно-сутнісних основ соціально-педагогічної діяльності музеїв ВТНЗ було проведено з урахуванням сучасних положень соціальної педагогіки (І. Зверева, А. Капська, Г. Лактіонова, А. Мудрик, Ю. Поліщук, А. Рижанова, С. Харченко, Л. Штефан та ін.), вікових, психолого-педагогічних особливостей студентської молоді (Б. Ананьєв, Л. Балабанова, О. Винославська, І. Кон, В. Лісовський, С. Савченко та ін.), специфіки підготовки майбутнього інженера (С. Даньшева, Л. Лисенко, І. Мангутов та ін.).

За результатами наукового дослідження розроблено концептуальні положення соціально-педагогічної діяльності музеїв ВТНЗ, де визначено сутність поняття „соціально-педагогічна діяльність музеїв ВТНЗ”, її мета, завдання, зміст, принципи, механізм організації, функціональна база й фундаментальні засади.

Соціально-педагогічна діяльність музеїв вищих технічних навчальних закладів визначається як педагогічний процес, спрямований на соціально-культурний розвиток, соціальне виховання, професійну соціалізацію студентської молоді засобами музею. *Метою* соціально-педагогічної діяльності музеїв ВТНЗ є створення оптимальних умов для соціального, загальнокультурного розвитку студентської молоді ВТНЗ, її соціального виховання, професійної соціалізації та самовдосконалення у процесі засвоєння системи соціально-культурних цінностей засобами музейної діяльності. *Завдання* соціально-педагогічної діяльності музеїв

ВТНЗ полягають у створенні в умовах музею сприятливого соціально-психологічного клімату для соціального й загальнокультурного розвитку, соціального виховання та самовдосконалення студентської молоді; удосконалення форм, методів і прийомів ефективного засвоєння студентами системи соціально-культурних цінностей, виробленої суспільством і збереженої музеями; соціального і професійного досвіду, звичаїв і традицій відповідно до сучасних реалій; підвищення загального культурного розвитку студентів ВТНЗ, що сприяє гуманітаризації процесу навчання студентів технічних ВНЗ, гармонізації їх стосунків з соціумом; сприяння професійній соціалізації та активному включенню студентів у соціальне середовище ВТНЗ шляхом організації на базі музеїв ВТНЗ ряду корпоративно-виховних й соціально-виховних заходів і відтворенню системи соціальних зв'язків студентської молоді, як такої, що опинилася у нових соціально-культурних та суспільно-побутових умовах; прискорення інтенсивності процесу соціальної адаптації, пристосування студентів, особливо першокурсників, до нового соціально-виховного середовища ВТНЗ, а для іногородніх - залучення в соціально-культурне середовище міста; профілактика девіантної поведінки студентів, зняття емоційної психологічної напруги та попередження конфліктних ситуацій у молодіжному середовищі шляхом активного підключення студентської молоді до участі у соціально-педагогічній діяльності музеїв ВТНЗ.

Отже, на підставі дослідження теоретичних засад організації соціально-педагогічної діяльності музеїв вищих технічних навчальних закладів констатуємо, що на сучасному етапі актуальною проблемою є організація соціально-педагогічної діяльності музеїв ВТНЗ, розроблення її фундаментальних засад.

У другому розділі **„Теоретична розробка та дослідно-експериментальна перевірка ефективності організаційно-педагогічних засад соціально-педагогічної діяльності музеїв вищих технічних навчальних закладів”** здійснено аналіз стану сучасної соціально-педагогічної діяльності музею ВТНЗ; теоретичне обґрунтування, розробка та експериментальна перевірка організаційно-педагогічних засад соціально-педагогічної діяльності музеїв вищих технічних навчальних закладів, а також аналіз результатів дослідно-експериментальної роботи.

Для отримання об'єктивних даних щодо стану соціально-педагогічної діяльності музеїв ВТНЗ використано методи психолого-педагогічної діагностики та розроблено критерії (*ціннісно-орієнтаційний*, що визначає ефективність роботи музеїв ВТНЗ у підвищенні соціального та загальнокультурного рівня розвитку та виховання студентської молоді, формування в неї системи соціально-ціннісних орієнтацій; *діяльнісно-*

поведінковий – виявляє продуктивність діяльності музеїв у формуванні професійної самосвідомості студентів ВТНЗ та їх комунікативних здібностей; *організаційно-функціональний* як показник ефективності організації, планування, методичного оснащення й реалізації соціально-педагогічної діяльності музеїв) та відповідні рівні (високий, середній, низький).

Дослідно-експериментальна робота здійснювалася на базі музеїв Донбаської державної машинобудівної академії (м. Краматорськ), Донецького національного університету, Єнакіївського металургійного технікуму. На різних етапах експериментальної роботи було залучено 500 студентів денної форми навчання, які склали контрольну та експериментальну групи кількістю по 250 осіб кожна.

Дослідження стану сучасної соціально-педагогічної діяльності музеїв ВТНЗ підтвердило, що її ефективність у значній мірі залежить від фундаментальних засад, спираючись на які, музеї ВТНЗ можуть результативно працювати, розвиватися, трансформуватися у соціально-педагогічному просторі. Для ефективності роботи музеїв у соціально-педагогічному напрямку набули важливого значення як соціально-педагогічні, так й організаційні засади, які виступають єдиним педагогічним організмом і визначаються поняттям „організаційно-педагогічні засади”. Сутність цього поняття розкривається як науково обґрунтовані й експериментально перевірені базові підстави, які дозволяють організувати ефективну соціально-педагогічну діяльність музеїв ВТНЗ за всіма її напрямками. Для вирішення питань ефективної організації соціально-педагогічної діяльності музеїв ВТНЗ стратегічним завданням стало розроблення її організаційно-педагогічних засад.

Згідно з предметом, метою і гіпотезою дослідження основними організаційно-педагогічними засадами було визначено: науково-методологічну базу (основні принципи, предметно-сутнісні основи та понятійно-категоріальний апарат соціально-педагогічної діяльності музеїв ВТНЗ, систему органічних взаємозв'язків музеїв ВТНЗ із соціальними інституціями суспільства); нормативно-правову базу (концепція та Положення соціально-педагогічної діяльності музеїв ВТНЗ, основні нормативні акти, якими вони послуговується); навчально-методичну базу (комплексна соціально-педагогічна програма „Музей для студентської молоді”, форми й методи роботи музеїв з сучасною молоддю, методичні рекомендації); матеріально-технічну базу (стратегія музейного маркетингу ВТНЗ).

Соціально-педагогічна діяльність музеїв ВТНЗ розглядається як багатокомпонентна відкрита соціально-педагогічна система, підґрунтям

якої виступають організаційно-педагогічні засади, що знаходяться у тісному взаємозв'язку та позитивно впливають на ефективність музейної діяльності у процесах соціального розвитку та виховання студентської молоді.

Порівняльний аналіз результатів, отриманих в ході експерименту, виявив конструктивну динаміку показників у студентів експериментальної групи за всіма критеріями (таблиця 1).

Таблиця 1

Узагальнення результатів впровадження організаційно-педагогічних засад соціально-педагогічної діяльності музеїв ВТНЗ

Критерії соціально-педагогічної діяльності музею ВТНЗ		Контрольна група				Експериментальна група			
		до експерименту		після експерименту		до експерименту		після експерименту	
		%	к-ть осіб	%	к-ть осіб	%	к-ть осіб	%	к-ть осіб
Ціннісно-орієнтаційний	В	9,6	24	12,8	32	10,4	26	20,0	50
	С	37,6	94	51,6	129	40,4	101	62,8	157
	Н	52,8	132	35,6	89	49,2	123	17,2	43
Організаційно-функціональний	В	14,4	36	16,8	42	16,4	41	27,2	68
	С	30,4	73	36,4	91	32,8	82	46,4	116
	Н	56,4	141	46,8	117	50,8	127	26,4	66
Діяльнісно-поведінковий	В	11,6	29	15,6	37	12,4	31	21,2	53
	С	27,2	68	32,4	81	28,4	71	39,2	98
	Н	61,2	153	52,8	132	59,2	148	39,6	99

Примітка: В – високий рівень, С – середній рівень, Н – низький рівень.

Аналіз експериментальних даних засвідчив, що збільшилися показники сформованості системи соціально-ціннісних орієнтацій на 9,6 % – на високому рівні, на 22,4 % – на середньому рівні; професійної самосвідомості та комунікативних здібностей на 8,8 % – на високому рівні, на 10,8% – на середньому; загальна кількість відвідувачів із числа

студентської молоді на 10,8 % – на високому рівні, на 13,6 % – на середньому рівні.

Для підтвердження достовірності отриманих результатів використано критерій ф*Фішера.

Проведене нами дослідження дозволяє сформулювати основні **висновки**:

1. У дисертації наведено теоретичне узагальнення й нове вирішення наукової проблеми щодо організації ефективної соціально-педагогічної діяльності музеїв ВТНЗ, що виявляється в розробці, обґрунтуванні та експериментальній перевірці організаційно-педагогічних засад підвищення ефективності соціально-педагогічної діяльності музеїв вищих технічних навчальних закладів

2. У ході дослідження історико-педагогічної літератури визначено специфіку музеїв ВТНЗ, їх характерні особливості, мету, зміст, завдання на кожному етапі розвитку, починаючи з часів Античності й до сьогодення, творчі зв'язки з іншими соціальними інституціями, роль у суспільстві, зокрема в розвитку та вихованні молоді. Актуальним питанням для сучасних музеїв ВТНЗ стала організація соціально-педагогічної діяльності та розроблення організаційно-педагогічних засад для забезпечення її успішності. Основними базовими засадами визнано: науково-методологічну, нормативно-правову, навчально-методичну та матеріально-технічну бази.

3. На підставі аналізу теоретичних і практичних засад діяльності музеїв виявлено широкі функціональні можливості музеїв ВТНЗ: освітня, соціально-виховна, науково-дослідна, фондокомплектувальна, культурно-просвітницька, творчо-розвивальна, рекреативна функції.

Домінантною функцією соціально-педагогічної діяльності сучасних музеїв ВТНЗ є соціально-виховна, як така, що спрямована на соціальне виховання студентської молоді, а саме: гармонізацію соціальних стосунків, толерантного ставлення до представників різних соціальних, етнічних, конфесійних, політичних, професійних, вікових, культурних тощо груп і об'єднань; формування системи соціально-ціннісних орієнтацій, професійної самосвідомості й комунікативних здібностей. Теоретико-аналітичний процес дозволив оновити зміст й удосконалити форми й методи роботи музеїв ВТНЗ з сучасною молоддю.

4. Наукове дослідження теоретичних, предметно-сутнісних основ соціально-педагогічної діяльності музеїв ВТНЗ дозволило розробити її концептуальні положення, в яких визначено сутність поняття „соціально-педагогічна діяльність музеїв ВТНЗ”, її мета, завдання, зміст, механізм організації, функціональна база й фундаментальні засади.

Соціально-педагогічна діяльність музеїв вищих технічних навчальних закладів визначається як педагогічний процес, спрямований на соціально-культурний розвиток, соціальне виховання, професійну соціалізацію студентської молоді засобами музею.

5. Дослідження стану сучасної соціально-педагогічної діяльності музеїв ВТНЗ підтвердило, що її ефективність у значній мірі залежить від фундаментальних засад, на яких будується вся робота музеїв. Для ефективності роботи музеїв у соціально-педагогічному напрямку набули важливого значення як соціально-педагогічні, так і організаційні засади, які виступають єдиним педагогічним організмом і розкриваються поняттям „організаційно-педагогічні засади”.

6. Обґрунтовано такі організаційно-педагогічні засади підвищення ефективності соціально-педагогічної діяльності музеїв вищих технічних навчальних закладів: науково-методологічна база (принципи, предметно-сутнісні основи та понятійно-категоріальний апарат соціально-педагогічної діяльності музеїв ВТНЗ); нормативно-правова база (концепція та Положення соціально-педагогічної діяльності музеїв ВТНЗ); навчально-методична база (комплексна соціально-педагогічна програма „Музей для студентської молоді”, форми й методи роботи музеїв з сучасною молоддю), матеріально-технічна база (стратегія музейного маркетингу для ВТНЗ);

7. Ефективність соціально-педагогічної діяльності музею ВТНЗ забезпечується за рахунок створення відкритої соціально-педагогічної системи музею ВТНЗ унаслідок органічного взаємозв'язку музею з соціальними інституціями суспільства, де організаційно-педагогічні засади знаходяться в тісному взаємозв'язку та позитивно впливають на ефективність музейної діяльності у процесах соціального розвитку та виховання студентської молоді.

8. Аналіз ефективності визначених організаційно-педагогічних засад здійснено за такими критеріями: ціннісно-орієнтаційний; діяльнісно-поведінковий; організаційно-функціональний. Результати дослідно-експериментальної роботи засвідчили конструктивну динаміку показників сформованості у студентів ВТНЗ системи соціально-ціннісних орієнтацій, професійної самосвідомості та комунікативних навичок. Такі висновки є переконливою підставою вважати завдання дослідження виконаними, а його мету досягнутою.

Виконана робота не претендує на остаточне розв'язання проблеми організації діяльності музеїв вищих технічних навчальних закладів. Подальшої розробки потребують питання технологізації соціально-педагогічної діяльності музеїв ВТНЗ, оптимізації музейної діяльності та

розширення соціально-педагогічної системи музеїв ВТНЗ шляхом створення віртуальних експозицій.

Основні положення дослідження викладено у таких публікаціях:

1. Медведєва І. М. Історичний аспект формування освітньої діяльності музею / І. М. Медведєва // Гуманізація навчально-виховного процесу : зб. наук. пр. – Вип. XXIV. / За заг. ред. В.І. Сипченка. – Слов'янськ : Вид. центр СДПУ, 2005. – С. 3 – 14.

2. Медведєва І. М. Створення та організація діяльності навчальних музеїв як передумова виникнення музейної педагогіки / І. М. Медведєва // Гуманізація навчально-виховного процесу : зб. наук. пр. – Вип. XXV / За заг. ред. В. І. Сипченка. – Слов'янськ : Вид. центр СДПУ, 2005. – С. 34 – 43.

3. Медведєва І. М. Формування гармонійної особистості засобами музейної педагогіки / І. М. Медведєва // Духовність особистості: методологія, теорія, і практика : зб. наук. пр. / гол. ред. : Г.П. Шевченко. – Вип. 5 (11). – Луганськ : Вид-во Східноукр. нац. ун-ту, 2005. – С. 115 – 121.

4. Медведєва І. М. Традиційні та інноваційні напрямки, форми й методи музейно-педагогічної діяльності / І. М. Медведєва // Педагогічні інновації : ідеї, реалії, перспективи : зб. наук. пр. / ред. кол. Н.Ф. Федорова (відповідальний редактор) та інші. – Вип. 9. – К. : Інститут Реклами, 2005. – С. 140 – 145.

5. Медведєва І. М. Вивчення музейної аудиторії як передумова ефективної діяльності сучасного музею / І. М. Медведєва // Освіта на Луганщині. – 2006. – № 1 (24). – С.25 – 29.

6. Медведєва І. М. Науково-методичне обґрунтування концептуальної моделі музейно-педагогічної діяльності у вищому технічному навчальному закладі / І. М. Медведєва // Гуманізація навчально-виховного процесу : зб. наук. пр. – Вип. XL / За заг. ред. В.І. Сипченка. – Слов'янськ : Вид. центр СДПУ, 2008. – С. 39 – 44.

7. Медведєва І. М. Музейно-педагогічна діяльність і основні умови її ефективного впровадження в роботу музеїв вищих технічних навчальних закладів / І. М. Медведєва // Педагогіка, психологія та медико-біологічні проблеми фізичного виховання і спорту : за редакцією проф. Єрмакова С.С. – Харків : ХДАДМ (ХХП), 2008. – № 11. – С. 116–119.

8. Медведєва І. М. Формування теоретичної бази музейної педагогіки як сучасної наукової дисципліни у процесі її історичного розвитку / І. М. Медведєва // Гуманізація навчально-виховного процесу : зб. наук. пр. – Вип. XLI / За заг. ред. проф. В.І. Сипченка. – Слов'янськ : Вид. центр СДПУ, 2008. – С. 94 – 99.

9. Медведєва І.М. Інформаційно-комунікативна функція музею в системі корпоративної культури вузу / І.М. Медведєва // Корпоративна культура організацій ХХІ століття : зб. наук. праць / За заг. ред. Г.Л. Хаєта.– Краматорськ : ДДМА, 2004. – С.71 – 73.

10. Медведєва І.М. Естетичне виховання студентів технічних вузів засобами музею / І.М. Медведєва // Корпоративна культура організацій ХХІ століття: Зб. наук. пр. / За заг. ред. Г.Л. Хаєта. – Краматорськ : ДДМА, 2005. – С.99 –101.

11. Медведєва І. М., Шемігон Л. Оволодіння основами корпоративної культури студентами технічного вузу засобами музейної педагогіки / І. М. Медведєва, Л. Шемігон // Корпоративна культура організацій ХХІ століття : зб. наук. пр. / За заг. ред. С.В. Ковалевського. – Краматорськ : ДДМА, 2007. – С. 201 – 206.

12. Медведєва І. М. Організаційно-педагогічні засади діяльності музеїв у вищих технічних навчальних закладах / І. М. Медведєва // Творчість та освіта у вимірах ХХІ століття : матеріали VIII Міжнар. наук.-практ. конф. (Київ, 12-13 травня 2005 р.) / Уклад.: Б.В.Новіков, І.І.Федорова. – К. : ІВЦ “Видавництво “Екмо”, 2005. – С. 29 – 30.

13. Медведєва І. М. Гуманізація інженерної освіти засобами музейної педагогіки / І. М. Медведєва // Опыт и перспективы подготовки специалистов и Болонский процесс : материалы науч.-метод. конф. профес.-препод. сост. (Краматорск, ДГМА, 21 февраля – 1 марта 2005 г.) / Под общ. ред. проф. С.В.Ковалевского. – Краматорск : ДГМА, 2006. – С. 173 – 177.

14. Кудерська Т. В., Медведєва І. М. Роль музею в профорієнтаційній роботі вузу / Т.В.Кудерська, І. М. Медведєва // Актуальні проблеми сучасної науки : матеріали другої всеукраїнської наук.-практ. інтернет-конф. (Київ, 23 – 25 жовтня 2006 р.) / Ч. I. – К., 2006. – С. 38 – 39.

15. Медведєва І. М. Виховання морально-етичних та патріотичних якостей у студентів технічних закладів освіти засобами музейної педагогіки / І. М. Медведєва // Український технічний музей : історія, досвід, перспективи : матеріали 5-ї всеукр. наук.-практ. конф. – К. : Поліграфічне підприємство „ЕКМО”, 2006. – С. 120 – 122.

16. Медведєва І. М. Теоретичні засади організації музейно-педагогічної діяльності / І. М. Медведєва // Український технічний музей: історія. Досвід. Перспективи : матеріали 6-ї Всеукр. наук.-практ. конф. – Коростень : „Тріада С”, 2007. – С. 226 – 230.

17. Медведєва І. М. Особливості організації фондо-комплектувальної діяльності в музеї вищого технічного навчального

закладу / І. М. Медведєва // Перспективні інновації в науці, освіті, виробництві і транспорті 2007 : Сб. науч. тр. по матеріалам міжнародної науч.-практ. конф. Том 16. Історія, Історіографія і архітектура, Государственное управление, Фізическе воспитание и спорт, Туризм и рекреация. – Одеса : Чорномор'є, 2007. – С. 24 – 25.

18. Медведєва І. М. Концептуальна модель музейно-педагогічної діяльності музею ВУЗа / І. М. Медведєва // Технічний музей: історія, досвід, перспективи : матеріали I Міжнар. науч.-практ. конф. – К. : НАУ, 2008. – С. 153 – 155.

19. Медведєва І. М. Роль музею вищого технічного навчального закладу у вихованні сучасної молоді / І. М. Медведєва // Проблеми і перспективи розвитку музеїв ВТЗ України : матеріали 2-го Круглого столу (Київ, 23-24 листоп. 2007 р.). – К., 2007. – С. 41 – 43.

20. Медведєва І. М., Аксьонов В. П. Роль музею вищого технічного навчального закладу в формуванні у сучасної молоді системи національно-патріотичних й історико-культурних цінностей / І. М. Медведєва, В. П. Аксьонов // Актуальні проблеми та наукові звершення молоді на початку третього тисячоліття : матеріали I Всеукр. науч. конф. студентів, магістрантів і докторантів (Луганськ, 12 – 14 листоп. 2008 р.) / За ред. проф. В.Г. Ткаченка. – Частина II. – Луганськ : «Ельтон-2», 2008. – С. 200 – 201.

21. Медведєва І. М. Музейно-педагогічна програма „Музей для студентської молоді” як основа концептуальної моделі діяльності музею вищого технічного навчального закладу / І. М. Медведєва // Український музей при навчальному закладі: історія і сучасність : матеріали обласної науч.-метод. конф. – Кіровоград : Видавництво КОІППО імені Василя Сухомлинського, 2008. – С. 128 – 134.

22. Медведєва І. М. Критерії оцінювання музейно-педагогічної діяльності у ВНЗ як важливий фактор ефективної організації роботи музею ВНЗ / І. М. Медведєва // Проблеми і перспективи розвитку музеїв ВНЗ України: научно-методичний аспект. До 110-річчя НТУУ „КПІ” та 45-річчя Музею історії КПІ : матеріали Всеукр. науч.-практ. конф. (Київ, 23 – 24 травня 2008 р.) / укладач : С.М. Ховрич. – К., 2008. – С.27–31.

23. Медведєва І.М., Аксьонов В.П. Освітня діяльність музею як фактор формування конкурентоспроможного фахівця / І. М. Медведєва, В. П. Аксьонов // Сучасна освіта та інтеграційні процеси: досвід, проблеми, перспективи : матеріали Всеукр. науч.-метод. конф. (Краматорськ, 26-27 листопада 2008 р.) / За заг. ред. С.В. Ковалевського. – Краматорськ : ДДМА, 2008. – С. 174 – 176.

24. Медведєва І.М. Розвиток музейно-педагогічної діяльності : навчальний посібник / І.М. Медведєва. – Краматорськ : ДДМА, 2009. – 60с.

Медведєва І.М. Організаційно-педагогічні засади діяльності музеїв у вищих технічних навчальних закладах. – Рукопис.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата педагогічних наук за спеціальністю 13.00.05 – соціальна педагогіка. – Луганський національний університет імені Тараса Шевченка, Луганськ, 2009.

На основі аналізу наукових досліджень з проблеми організації соціально-педагогічної діяльності музеїв ВТНЗ виявлено специфічні характеристики та особливості музеїв ВТНЗ, їх роль у соціальному розвитку та вихованні студентської молоді, формуванні у неї системи соціально-ціннісних орієнтацій; удосконаленні форм і методи роботи музеїв ВТНЗ зі студентами. Визначено концептуальні положення соціально-педагогічної діяльності музеїв ВТНЗ.

Теоретично розроблено та обґрунтовано організаційно-педагогічні засади діяльності музеїв ВТНЗ, а саме: науково-методологічну базу (предметно-сутнісні основи та понятійно-категоріальний апарат соціально-педагогічної діяльності музеїв ВТНЗ); нормативно-правову базу (Положення та концепція соціально-педагогічної діяльності музеїв ВТНЗ); навчально-методичну базу (комплексна соціально-педагогічна програма „Музей для студентської молоді”); матеріально-технічну базу (стратегія музейного маркетингу для ВТНЗ). Експериментально впроваджено та перевірено ефективність організаційно-педагогічних засад у межах концептуальної моделі соціально-педагогічної діяльності музеїв ВТНЗ.

Ключові слова: музеї вищих технічних навчальних закладів, організаційно-педагогічні засади, соціально-педагогічна діяльність, соціальний розвиток, соціальне виховання, система соціально-ціннісних орієнтацій, концептуальна модель.

Медведєва І.Н. Организационно-педагогические основы деятельности музеев в высших технических учебных заведениях. – Рукопись.

Диссертация на соискание ученой степени кандидата педагогических наук по специальности 13.00.05 – социальная педагогика. – Луганский национальный университет имени Тараса Шевченко, Луганск, 2009.

Исследована проблема организации эффективной социально-педагогической деятельности в музеях высших технических учебных заведений (ВТУЗ).

На основе анализа историко-педагогической литературы проведено исследование развития музейных институций разных эпох и социальных формаций через призму социально-педагогического аспекта.

Это позволило выделить в историческом контексте музеи при высших технических учебных заведениях как специфический вид социальной институции. Исторический анализ представил возможным раскрыть содержание, цель, задачи музеев ВТУЗ на каждом этапе развития, проследить позитивную динамику музеев как социальных институтов, определить их роль в обществе, особенно в процессе социального развития, воспитания студенческой молодежи, формирование у нее системы социально-ценностных ориентаций. Выявлены актуальные проблемы в работе современных музеев ВТУЗ, обусловленные социальными реалиями XXI столетия, а именно необходимость в усовершенствовании научно-методологической, нормативно-правовой, методической баз, а также обновлении содержательной основы их деятельности.

В ходе анализа социально-функционального аспекта деятельности музеев были определены широкие функциональные возможности музеев ВТУЗ. Доминирующей функцией социально-педагогической деятельности музеев является социально-воспитательная, которая направлена на социальное воспитание студенческой молодежи: гармонизацию социальных отношений, толерантного подхода к представителям различных социальных, этнических, религиозных, политических, возрастных, культурных групп и формаций; а также на формирование у нее системы социально-культурных ценностей (национально-патриотических, гражданских, морально-этических, художественно-эстетических и т.д.).

На основе проведенного научного исследования была разработаны концептуальные положения социально-педагогической деятельности музеев ВТУЗ, где определена сущность понятия «социально-педагогическая деятельность музеев ВТУЗ», ее цель, задачи, содержание, механизм организации, функциональная база и фундаментальные основы.

В ходе диссертационного исследования разработаны организационно-педагогические основы социально-педагогической деятельности музеев ВТУЗ, а именно: научно-методологическая база – обоснованы принципы социально-педагогической деятельности музеев, предметно-содержательные и дефинитивные основы, создана открытая социально-педагогическая система музеев ВТУЗ; нормативно-правовая база – разработаны Положение и Концепция социально-педагогической деятельности музеев ВТУЗ; учебно-методическая база – разработана комплексная программа «Музей для студенческой молодежи», усовершенствованы формы и методы работы; материально-техническая база – разработана стратегия музейного маркетинга для ВТУЗ.

Организационно-педагогические основы внедрены в работу музеев ВТУЗ в виде концептуальной модели социально-педагогической деятельности. Диссертационное исследование показало, что концептуальная модель работает

как многокомпонентная открытая социально-педагогическая система музеев ВТУЗ, в которой организационно-педагогические основы находятся в тесной взаимосвязи и положительно воздействуют на эффективность социально-педагогической деятельности музеев и, как следствие, на повышение уровня социальной и общей культуры студентов ВТУЗ, формирование у них системы социально-ценностных ориентаций, профессионального самосознания, коммуникативных умений и навыков. Результаты экспериментальной работы подтверждают эффективность организационно-педагогических основ социально-педагогической деятельности музеев ВТУЗ.

Ключевые слова: музеи высших технических учебных заведений, организационно-педагогические основы, социально-педагогическая деятельность, социальное развитие, социальное воспитание, система социально-культурных ценностей, концептуальная модель.

Medvedeva I.N. Organizational-pedagogical grounds of museums' activity at technical universities. – Manuscript.

The thesis for the degree of Candidate of Pedagogical Sciences on speciality 13.00.05 – social pedagogics. – National University named after Shevchenko Taras, Luhansk, 2009.

The thesis is devoted to the problem of organization of museums' social-pedagogical activity at technical universities. The research work gives the basic description of specific characteristics and peculiarities of museums at technical universities, their role in social development and education of the students. The formation of the system of social-valued orientations and the improvement of forms and methods of museums' work with students at technical universities are analyzed. The conceptual principles of social-pedagogical activity of museums at technical universities are proved. Such organizational-pedagogical grounds of museums' activity as scientific-methodological basis (object-essential bases and conceptual-categorical instrument of social-pedagogical activity of museums at technical universities); normative legal basis (terms and concepts of social-pedagogical activity of museums at technical universities); educational-methodological base (complex social-pedagogical program "Museums for Students"); material and technical resources (strategy of museum's marketing) are theoretically worked out and developed.

The efficiency of organizational-pedagogical grounds in conceptual model limits of museums' activity at technical universities are introduced and tested as a result of experimental work.

Key words: museums of technical universities, organizational-pedagogical grounds, social-pedagogical activity, social development, social education, system of social-valued orientations, conceptual model.